

Merike Martinson: minu elu arsti ja juhina on olnud suur võitlus ja võimaluste otsimine

Kui tagasi mõelda, missugune on minu elu olnud arstina ja juhina, võiks öelda, et see on olnud üks suur võitlus, ütles Tallinna Lastehaigla elutööpreemia pälvinud dr Merike Martinson intervjuus Med24 toimetajale Madis Filippovile.

Tallinna Lastehaigla tänavune elutööpreemia anti lastehaigla pikaajalisele juhile ja endisele nõukogu esinaisele Merike Martinsonile.

Milliseid mõtteid tekitab elutööpreemia saamine?

Suurt tänu, et minu pika perioodi jooksul tehtud tegemisi on hinnatud. Kui tagasi mõelda, missugune on minu elu olnud arstina ja juhina, võiks öelda, et see on olnud üks suur võitlus. Ühelt poolt olen selle pika perioodi jooksul sattunud mitmete uuenduste juurde – mitte, et oleksin neid ise otsinud, sest ainuke, mille ma ise valisin, oli arstikutse –, aga teisalt pole midagi ka lihtsalt tulnud. Võimaluste otsimine on olnud kuni tänase päevani üks suur väljakutse. Mulle on kodust kaasa antud elu mõte: ära kunagi ütle, et sa ei saa, vaid leia võimalusi, et sa saad! See on saatnud mind arstina nii uute teenistuste loomisel kui haigla ümberehitamisel ja ajakohastamisel.

Olen õnnelik, et olen saanud olla laste intensiivravi rajaja, arendaja, Eesti Haiglate Liidu üks loojatest, seejuures ka esimene president, ja sotsiaalvaldkonna arendaja. Lapsed peaksid olema meie tulevik ja prioriteet, aga tegelikult, kui hakkad midagi tegema, siis öeldakse, et pole vahendeid, otsige ise! Nii olin Lastehaigla Toetusfondi asutaja, et saada võimalusi haigla arendamiseks. Enne iseseisvumist oli meie pilk pööratud Moskva ja Peterburi poole, kust saime palju erialalist tuge. Hiljem tekkisid Soomega sidemed, mis laienesid kogu haiglale nii materiaalse abi kui erialaliste koolituste näol. Nii, et kogu aeg on olnud selline võimaluste otsimine.

Kuidas te just lastehaiglasse jõudsite?

Pärast lastearstina lõpetamist saatis Tallinna peapediaater mind tööle mitte haiglasse, vaid väikelastekodusse. Seal töötasin arstina ühe aasta. Ma ei kahetse, see oli hea kogemus. Alles seejärel läksin haiglasse.

Toona olid täiskasvanutele loodud reanimatsiooniosakonnad, aga lastele mitte. Peapediaater oli mind jälginud ja uuris, kas ma ei tahaks hakata sellega tegelema. Mõtlesin väga lühikest aega. Esialgu saadeti mind Minskisse täiendusele. 1969. aastal läksin täiskasvanute haiglasse õppima anestezioloogiat ja intensiivravi. Siis hakkasin otsima vahendeid, et seda lastele kohandada. Õppisin ise ja õpetasin pediaatreid. 1972. aastal asusin põhikohaga tööle Tõnismäe haiglasse, kuhu rajasime esimese laste intensiivravi palati, kus oli täiskasvanute kõrval ainult üks koht. Samal ajal käisin kohvriga, kui kutsuti, Narva maantee lastehaiglas, Merimetsa haiglas, Nõmmel. Mind võidi välja kutsuda ööpäev läbi.

Kui ma noore arstina alustasin, olid suurte kogemustega pediaatrid minu jaoks tohutud autoriteedid. Nemad omakorda vaatasid lugupidavalt minule kui noorele uue asjaga tegelejale, kes neid aitas. Kui näiteks öösel olin olnud mõne väga raske seisundis lapse kõrval, rakendades intensiivravi võtteid, siis hommikul kallistati mind. Konkurentsi, sellist võitlust nagu praegu, ei tundnud ma aastaid.

Kui 1979. aastal sai praeguse Tallinna Lastehaigla maja valmis ja teised osakonnad hakkasid sisse kolima, siis mina pidin hakkama sinna osakonda alles rajama. Personali ei olnud, pidin ise otsima ja koolitama. Mul olid tühjad ruumid neljandal

Merike Martinson

Foto: Scanpix / Teet Malsroos

korrusel, isegi ühtegi elektrikontakti ega lülitit ei olnud. Nii et kõigepealt tuli leida, kes projekteerib, aga öeldi, et raha kõige selle jaoks ei ole.

See oleks olnud nagu teie isiklik probleem.

Jah, nagu isiklik probleem. Meil polnud isegi elektripliiti, kus süstlaid ja instrumente kuumutada. Sugulaste kaudu sain elektritarbeid, ning kuna mu sugulane oli Põlva piimakombinaadi juht, saadeti sealt kaks ehitajat. Siis kuulsin, et Teaduste Akadeemia majandusosakonnas on üks elektripliit üle.

Sidemete otsimine oli väga oluline. 1980. aastate alguses toimus Tallinnas suur meditsiinitehnika näitus, milles osales Ambu firma, kellelt saime näitusel olnud vahendeid, millega kohandada anesteesiasüsteem ja hingamisaparaadid lastele. Materjali tutvustamiseks kutsuti meid Moskvasse konverentsile, kus esinesin ja tutvusin sealse peaanestesioloogiga. Nii hakkas meile vahendeid rohkem tulema ja mulle tehti ettepanek, et tegeleksin lisaks teadustööga. Kaitsesin seal väitekirja laste intensiivravi erialal.

Kui iseseisvus taastati, tegelikult juba perestroika ajal, oli võimalik koostöö soomlastega. Sattusin Helsingisse, kus leidsin ühe väga eestimeelse vanahärra professor

Toivo Suutarineni, kes oli pärast sõda noore mehena läinud Ameerikasse. Seal teda õpetati, ta sai vahendid ja nii rajas ta Soomes laste anestesioloogia-intensiivravi osakonna. Tema võimaldas mul minna sinna tööle. Nii ma olingi seal suviti ja sealt tulid järgmised sidemed. Kui tulin suvel koju, siis tõin hulga varandust meie intensiivravisse kaasa. Lõin sidemed Lions-klubidega, kirikutega, ravimifirmadega ja siis hakkas osakonnale abi tulema.

Minu kolleegid, kes nägid, et meie osakonnas oli nii palju võimalusi, arvasid, et peaksin haigla juhiks saama ja tegid aasta otsa selgitustööd. Kui jälle Soomest tagasi tulin, siis 1991. aasta 19. augustil oli minu esimene tööpäev Tallinna lastehaigla peaarstina. Mäletan, et maja katus jooksis läbi, peamine veetoru lõhkes ja soojakeskus ei töötanud. Algas jälle võimaluste otsimine. Tekkis mõte luua toetusfond, et ka Eestist hakkaks keegi toetama, sest meil siin heategevusorganisatsioone ei olnud.

Kuidas selle kõige kõrvalt arstitööd teha jõudsite?

Arstitööd tegin ööpäevaringselt, kui ma lõin osakonna. Kõik tühjad kohad tuli täita ja polnud üldse võimatu, kui valvasid kolm 24-tunnist valvet järjest. Kõigil töötajatel, ka kiirabil oli mu kodune telefoninumber

olemas. Esimesed viis aastat oli väga intensiivne arstitöö ja samal ajal tuli tegeleda ka organisatsiooniga. Olin Tervishoiu-ministeeriumi mittekoosseisuline laste peareanimatoloog. Arstitööd tegin, kuni peaarstiks saamiseni. Paar aastat püüdsin veel valveid teha, aga mul oli piinlik oma kolleegide ees, kui ma ei saanud valvata, sest korraldatakse haigla juhtide koosolek vms. Niikaua, kuni töötasin haiglas ehk kuni sain abilinnapeaks, osalesin igal hommikul visiitidel, aga arstitööd enam teha ei saanud. 2005. aastal, kui kutsuti linnavalitsusse, jäin ikkagi haigla nõukogu esimeheks ja osalesin selles töös aktiivselt. Kui rääkida, miks ma nüüd tagasiastumise palve andsin, kui lastehaigla valiti uus juhatuse esimees, siis kohe alguses selgus, et meie arusaamine lastehaigla juhtimisest on väga erinev. Minu jaoks on olnud esikohal kõikide võimaluste loomine, et kliiniline töö toimuks sujuvalt ja oleks jätkuvas arengus. Kui ma mõtlen turundusele ja reklaamile haiglas, siis minu meelest peavad vahendid jääma eelkõige kliinilise töö jaoks. Tugiteenustele peaks jääma üksnes hädapärane.

Ma hindan väga meie haigla professionaalsust. Meil on ikkagi kõige suurem lastehaigla, meil on kõige suurem kogemus. Ma tunnen siirast rõõmu, et meil juhivad valdkondi pühendunud, targad inimesed. Meil on hea koostöö teiste haiglatega, mitte ainult Tartu Ülikooli Kliinikumiga, aga ka Põhjamaade ja teiste Euroopa riikide haiglatega.

2000. aastate alguses lastehaiglate ühendamine oli väga õige otsus. Näiteks oli onkoloogia meie haiglas, hematoloogia Nõmme haiglas, aga nüüd oleme väga uhked, kui heal tasemel on meil onko-hematoloogia diagnostika ja ravi. Meie naaber on Põhja-Eesti Regionaalhaigla, kellega meil on suurepärane koostöö. Samas olen võidelnud ühinemise vastu, sest kui ühined suurega, siis väike jääb järke ootama. Võtame kasvõi Tartu kogemuse, kus kõige viimasena tehti juurde lastehaigla osa.

Üks asi, mis mulle muret teeb, on arstide ja õdede järelkasv. Seetõttu on mul hea meel, et ravijuhiks sai dr Liis Toome. Usun, et tema veab seda kliinilist poolt hästi. Minu arust peaks haigla uus juhtkond toetama kõiki neid inimesi, kes juhivad valdkondi. Tahaksin, et just kliinilise poole peale mõeldakse rohkem. Hinnake seda meeskonda, kellega te koos töötate! Mina üksinda poleks

mitte midagi ära teinud. Minu meeskond oli mulle toeks ja mina neile. Ka nõukogus oli meil väga hea koostöö. Me ei teinud seal poliitilist tööd, vaid olime haigla tööga sisuliselt kursis. Haigla nõukogu ei saa olla poliitiline, enamik peaksid olema asjatundjad. Nõukogu töö ei seisne ainult selles, et vaadata, kas tulem on positiivne või negatiivne ja kas on korruptiivseid elemente. Me peame ikkagi mõtlema, kuidas haigla põhieesmärk – haigete ravi – oleks hästi garanteeritud, see oleks jätkusuutlik ja toimuks pidev areng.

Kui ma lahkusin, siis ütlesin uuele juhtkonnale, et minu soov on, et seda vana maja enam ümber ei ehitata. Tänapäeva tehnoloogia eeldab ikkagi täiesti uue ehitamist. Tegelikult me alustasime dr Lutsu ja tema meeskonnaga juurdeehituse loomisega, kuid kahjuks pole linn seda siiani toetanud. Teine teema on see, et seoses Tallinna Haiglaga planeerisime, et sünnitusabi peaks tulema lastehaigla kõrvale. Kompetentse töörühma koostatud keskuse funktsionaalse arengukava esimene etapp ootab juba kolmandat aastat linnapoolset seisukohta.

Missugune see plaan oli – kas sünnituse osa peaks lastehaigla juurde tulema Ida- või Lääne-Tallinna Keskhaiglast?

Kolmanda sünnitusmaja rajamine oleks ebareaalne, sest meil pole seda personali ega patsientuuri. Algselt oli plaanitud nii, et Ida-Tallinna Keskhaigla maht läheb Tallinna Haiglasse ja Lääne-Tallinna Keskhaigla maht läheb lastehaigla juurde. See oli nii planeeritud, nagu praegu on Tartus lastekliinik ühendatud naistekliinikuga. Põhimõte oli, et riskilaste kompleksne ravi oleks koondatud ühte keskusesse – lastehaigla juurde.

See tundub loogiline. Miks selle vastu ollakse?

See on loogiline ja nii on valdavalt mujal maailmas. Suureks puuduseks meie tervishoius on, et meil puudub tervishoiuteenuste tsentraalne juhtimine. Kõik raviasutused on iseseisvad sihtasutused või äriühingud. Kuna Tallinna Haigla on pausil, siis tundub, et see emade ja laste ühine keskus on samuti pausil. Praegu on haigla juhtkonnale tähtsam see, et nad leiaksid linnaga konsensuse ning saaks edasi minna juurdeehitusega lastehaigla juurde. Kust kõige rohkem kand pigistab, on erakorralise meditsiini osakond. Kui

tööd alustasime, toodi sinna keskmiselt 10 haiget ööpäevas. Nad tulid peamiselt kiirabiga või saatekirjaga. Praegu on tippajal vastuvõttus 120–130 haiget ööpäevas. Isegi, kui tahaksime seda ümber ehitada, siis see ei rahulda. Seda saab teha ainult juurde ehitamisega. Lülid, mis tungivalt ootavad juurdeehitust, on uus EMO, isolatsioonipaladid ning operatsiooniplokk.

Lisaks on pakutud, et võib-olla ehitada lastehaigla uue Tallinna Haigla juurde ehk teha täiesti uus lastehaigla. Koostöö Põhja-Eesti Regionaalhaiglaga peab jääma, sest Mustamäe keskuses on mitmeid erialasid, mida Tallinna Haiglasse ei ole planeeritud.

Kümme aastat taotlesin rahastust laste vaimse tervise keskusele. Me leidsime, et peab olema psühhiaatrikliinik lastehaigla kõrval. Paljud haigused on seotud laste psüühikaga ja tihe koostöö lastepsühhiaatritega on väga vajalik. Tookord ütles mulle vaimse tervise kohta üks minister, et miks te arvate, et see on probleem – meil on suuremaid probleeme! Avasime keskuse 2015. aastal. Mõelge nüüd, kui oluline on praegu vaimne tervis. Kui öeldakse, et lapsed

on prioriteet, siis arstide jaoks on, aga kas ka poliitikute jaoks?

Kui rahul te laste vaimse tervise keskusega olete või on seal praeguseks juba midagi olulist puudu?

Praguseks on ta väike. Me räägime juba ühe korruse juurde ehitamisest. Aga see on üksnes probleemi kliiniline pool. See abi on väga kõrgel tasemel, aga see ei lahenda üles kerkinud vaimse tervise probleemi, mis on kogu ühiskonnas. Kui juba lapseeas alates algab võitlus, siis miks me imestame, et meil on vaimse tervise probleemid? Lisaks rahutu ühiskond, poliitilised kemplemised, see mõjutab meid kõiki. Laste vaimse tervise keskus seda ju ei lahenda. Keskuses lahendatakse ainult kõige kriitilisemaid meditsiinilisi probleeme.

Millega praegu tegelete?

Jätkan tööd Lastehaigla Toetusfondi nõukogu liikmena ja olen Tallinna Koolitervishoiu nõukogu esimees. Loodan, et mul on nüüd rohkem aega pühendada end oma perele ja lastelastele.